

Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use, EUR 28558 EN, available at: 10.2760/38842 (accessed 3 April 2015).

5. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S. and Van den Brande, G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN, available at: 10.2791/11517 <https://drive.google.com/file/d/1HkpSqV3ehhjPlot6WwOH1nASR5zBXNL7/view> (accessed 3 April 2015).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ДРОГОВОЗ Наталія Анатоліївна – викладач кафедри інформатики та інформаційних технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: компетентнісний підхід; проектні навчальні технології; ІКТ у освіті.

МАТЯШ Вікторія Володимирівна – викладач кафедри інформатики та інформаційних технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: компетентнісний підхід; дослідницькі методи навчання; проектні навчальні технології; ІКТ у освіті; технології дистанційного навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

DROHOVOZ Nataliia Anatoliivna – lecturer of the Department of Informatics and Information Technologies of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: competency approach in the training of future teachers, project teaching technology; ICT in education.

MATIASH Viktoriia Volodymyrivna – lecturer of the Department of Informatics and Information Technologies of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: competency approach in the training of future teachers, research methods of teaching; project teaching technology; ICT in education; distance learning technology.

Дата надходження рукопису 12.04.2019р.

УДК 373.5.015.31

ЄФІМЕНКО Світлана Миколаївна –

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти

Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут

посліядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

ORCID ID 0000-0001-8577-1741

e-mail:svetlanaefs@ukr.net

ШЛЯХИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах розвитку суспільства, його значних соціально-економічних трансформацій здатність людини до інтелектуально-творчої ініціативи набуває особливого значення. Сучасне українське суспільство має гостру потребу в яскравих творчих, інтелектуальних, освічених, всебічно розвинених, діяльних особистостях, які здатні до ризику та інновацій, легкої адаптації до нових обставин, швидкого знаходження нестандартних рішень життєвих та професійних проблемних ситуацій. Сформувати таких особистостей – задача Нової української школи. Беззаперечно, проблема інтелектуально-творчого розвитку особистості сучасного учня є актуальною на сьогоднішній день.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням інтелекту та творчості займалися науковці ще з давніх часів. Ці два феномени здавна цікавили дослідників. На сьогоднішній день поняття «інтелект» та «творчість» стали об'єктами низки психолого-педагогічних пошуків.

У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці інтелект став предметом дослідження таких науковців: Г.Айзенк, Б.Ананьєв, А.Біне,

Д.Богоявленська, А.Брушлінський, Б.Величковський, Ф.Вернон, М.Вертгеймер, Г.Гарднер, Д.Гілфорд, В.Дружинін, Р.Кеттел, В.Крамаренко, Ж.Піаже, С.Рубінштейн, М.Смульсон, Ч.Спірмен, Р.Стернберг, Л.Терстоун, О.Тихомиров, М.Холодна та інші.

Серед дослідників різних аспектів загальної теорії творчості особистості ми виділяємо таких науковців: І. Бєскова, Е.Боно, П.Вайцвайг, О.Губенко, Є.Ільїн, О.Лук, Т.Любарт, О.Матюшкін, В.Моляко, Г.Нойнер, В.Роменець, Л.Смольська, Б.Сорокін, Р.Стернберг, О.Тихомиров, К.Торшина, Д.Ушаков, Р.Швай, В.Цапок, А.Шумилін та інші.

У сучасній вітчизняній психолого-педагогічній науці шляхи розвитку інтелектуальних і творчих здібностей учнів досліджують А.Бик, О.Белошицький, О.Войтович, І.Гевко, Л.Голодюк, О.Губенко, А.Давиденко, В.Кушнір, Н.Маланюк, В.Моляко, Л.Надбаєвська, С.Терно та ін.

Аналіз психолого-педагогічних праць вказаних науковців став ґрунтовною основою нашого дослідження.

Мета статті – здійснити аналіз наукових поглядів з проблеми зв'язку творчості та інтелекту у контексті дослідження проблеми інтелектуально-творчого розвитку особистості сучасного учня.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети використано *теоретичні методи*: аналіз, узагальнення та систематизація методичної, психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, аналіз нормативно-правової документації в сфері освіти, освітніх та навчальних програм; інтерпретаційно-аналітичний метод.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема психолого-педагогічного дослідження інтелекту є однією з найстаріших та водночас найактуальніших. Поняття «інтелект» більше, ніж будь-яке поняття в психології, виявилось об'єктом наукових дискусій. Ми здійснили аналіз поглядів науковців на визначення даного поняття (Г.Айзенк, Б.Ананьев, А.Біне, Д.Богоявленська, А.Брушлінський, Б.Величковський, Ф.Вернон, М.Вертгеймер, Г.Гарднер, Д.Гілфорд, В.Дружинін, Р.Кеттел, В.Крамаренко, О.Леонтєв, Ж.Піаже, С.Рубінштейн, М.Смульсон, Ч.Спірмен, Р.Стернберг, Л.Терстоун, О.Тихомиров, М.Холодна та інші) [1]. Інтелект вчені характеризують як загальну здібність, здатність до мислення, раціонального пізнання, метакогнітивну структурну організацію, систему психічних механізмів. Також цю дефініцію науковці розглядають як інформаційну, адаптивну та регулятивну діяльність, що полягає у здатності ефективно розв'язувати задачі, навчатися, використовувати набутий досвід для вирішення нових проблем, краще пристосовуватись до нової ситуації. Ми здійснили узагальнення досліджень науковців в області інтелекту і виділили власне бачення його змісту [1]. Це поняття є складним інтегрованим психологічним явищем. Воно об'єднує в своїй структурі когнітивні можливості й інтелектуальні якості особистості. Інтелект спрямований на набуття та застосування знань і досвіду у побудові логічних схем та розумових операцій, з подальшим використанням їх у процесі мислення під час знаходження правильних шляхів вирішення проблемної ситуації. Інтелект органічно об'єднує в собі набутий досвід (знання, розумові вміння і навички) та здатність подальшого самостійного його набуття і застосування на практиці. На наш погляд, інтелект є одним з факторів успішності навчання й професійної діяльності, засвоєння та застосування інформації, ефективності розумової діяльності у вирішенні життєвих та професійних проблем.

Поняття «творчість» здавна досліджується науковцями, але й досі немає єдиної думки щодо визначення його змісту. Результати психолого-педагогічних досліджень творчості зарубіжними та вітчизняними науковцями останніх десятиліть (Е.Боно, П.Вайцвайг, О.Губенко, Є.Ільїн, О.Лук, Т.Любарт, О.Матюшкін, В.Моляко, Г.Нойнер, Я.Пономарьов, В.Роменець, Л.Смольська, Б.Сорокін, Р.Стернберг, О.Тихомиров, К.Торшина, Д.Ушаков, Р.Швай, В.Цапок, А.Шумілін та інші) привели до розширення його розуміння. В працях вчених творчість розглядається як «активність», «процес», «продуктивна діяльність», «форма діяльності», «результат діяльності», «прояв вищих здібностей», «явище», «здатність», «форма розвитку», «механізм», «інтегратор», «трандукція»,

«взаємозв'язок пізнавальних процесів», «функція мозку», «здатність переборювати стереотипи», «спосіб компенсації своїх недоліків», «поетапна діяльність мислення у взаємозв'язку з інтуїцією», «самоактуалізація особистості» тощо. Ми здійснили узагальнення визначень дослідниками поняття «творчість» [3, с. 27-35]. Творчість характеризується науковцями як процес та результат продуктивної людської діяльності, здатної породжувати якісно нові матеріальні і духовні цінності суспільного та особистого значення. Ми погоджуємось з дослідниками у тому, що це сприяє самоактуалізації та розвитку творчої особистості.

Проблема дослідження місця інтелекту у творчій діяльності людини є на сьогодні однією з найбільш дискусійних як у вітчизняній так і в зарубіжній психолого-педагогічній літературі. Тому погляди науковців щодо зв'язку творчості з інтелектом мають певні розбіжності.

На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень взаємозв'язку творчості та інтелекту (Г.Айзенк, Е.Боно, Д.Богоявленська, І.Волощук, Г.Голіцин, О.Губенко, А.Давиденко, В.Дружинін, Є.Ільїн, Т.Корнілова, П.Кравчук, В.Моляко, Г.Нойнер, Я.Пономарьов, О.Разумнікова, В.Роменець, С.Рубінштейн, Л.Смольська, М.Смульсон, Б.Сорокін, Р.Стернберг, Ю.Трофімов, М.Холодна, А.Шумілін) ми виділили три основні підходи до співвідношення цих понять [3].

Відповідно першому підходу, творчих здібностей немає, а творчість є зовнішнім проявом інтелекту (І.Волощук); різновидом інтелектуальних здібностей (Р.Стернберг, М.Холодна); одним з полюсів біполярного творчого інтелекту (О.Губенко); творчою інтелектуальною можливістю, різновидом або властивістю інтелектуальної поведінки або інтелектуальної активності в межах високого рівня розвитку інтелекту, яка забезпечує творче перетворення дійсності (Г.Айзенк, Д.Богоявленська, М.Холодна).

Відповідно другому підходу, творча здібність, креативність є самостійним чинником, незалежним від інтелекту. Адже, інтелект в основному вважається адаптаційним конструктом, який за допомогою конвергентного мислення застосовує інформацію. Тоді як творчість, що реалізується дивергентним мисленням, креативністю, – є процесом перетворення наявної у людини інформації і породження безлічі нових моделей світу, що характеризує не адаптованість. Представником цього підходу є Е.Боно, який розділяє шаблонне та нешаблонне мислення. Згідно з концепцією «нешаблонного мислення» Е.Боно, творчість передбачає відхід у міркуваннях від низки логічних побудов.

Відповідно третьому підходу, між творчістю та інтелектом є взаємозв'язок. Представники цього підходу інтерпретують його наступним чином. Одні науковці (О.Разумнікова, Г.Голіцин) на основі експериментальних досліджень встановили, що між рівнем інтелекту і рівнем креативності є незначна кореляція. Інші дослідники пояснюють взаємозв'язок інтелекту і творчості через:

– співвідношення особистісних рис людини (здібностей, обдарованості, розумової працездатності, уміння творчо розв'язувати нові задачі, кмітливості, допитливості, толерантності до невизначеності тощо) (Ю.Трофімов);

– співвідношення між теоретичним і практичним інтелектом (В.Роменець);

– комбінаційну (Г.Нойнер) та прогностично-перетворювальну (М.Смульсон) інтелектуальні функції, які забезпечують пізнання і перетворення світу;

– прояви інтелекту в творчості (розуміння і структуризація початкової інформації, постановка завдань, розробка задумів і гіпотез, пошук і конструювання розв'язань, прогнозування рішень) (В.Моляко);

– єдність раціонального і емоційного моментів (П.Ф.Кравчук);

– взаємозв'язок лівої та правої півкулі головного мозку (А.Шумілін);

– діалектичну єдність інтуїції і логіки (А.Давиденко, Я.Пономарьов; Б.Сорокін), дивергентного і конвергентного мислення (Є.Льїн) та їх чергування на різних етапах творчої діяльності;

– взаємодію інтелектуальної та творчої діяльності (С.Рубінштейн).

Представник цього підходу В.Дружинін запропонував теорію «інтелектуального порогу», згідно якої загальний інтелект є основою креативності та визначає нижні та верхні межі можливих творчих досягнень. Аналізуючи результати досліджень науковця, ми прийшли до висновку, що за низького показника інтелекту особистості ($IQ < 90$) прояв творчості може бути обмеженим. Отже, інтелект є необхідною умовою креативності. Поряд з цим, занадто високий показник інтелекту ($IQ > 116$) може гальмувати творчу діяльність особистості.

З наведених положень очевидно, що творчість та інтелект, навіть якщо вони різні за своєю природою, все ж взаємодіють в інтелектуально-творчому процесі, як безпосередньо, так і опосередковано. Тому, ми прихильні до третього підходу у поясненні співвідношення творчості і інтелекту.

На нашу думку, дослідження природи творчого процесу неможливе без врахування всіх його етапів, в тому числі підсвідомої переробки інформації та її логічного використання. Дійсно, початковим етапом творчого розв'язання проблеми є її глибокий логічний аналіз. Тому, шукаючи шлях вирішення проблеми, людина спочатку використовує свідомо організований досвід у вигляді структурованих логічних ланцюгів. Але, для розв'язання творчої задачі цього досвіду замало. Адже особливістю творчої задачі є невизначеність, наявність прогалин в елементах умови. В зв'язку з цим, в процесі вирішення творчої задачі, свідомість шукає шлях вирішення у накопиченому досвіді, знаннях, уміннях, комбінуючи їх. Паралельно підсвідомість шукає шлях вирішення у своєму підсвідомо накопиченому досвіді. Рішення зароджується в думці у вигляді ідеї, уявлення, інтуїтивного осяяння. Схематичне вираження думок, уявлень, інтуїтивного

осаяння передбачає конкретизацію та упорядкування. З цим пов'язана своєрідність інтелектуальної роботи на завершальних етапах творчої діяльності. Креслення, проект, деталізоване графічне зображення або модель слугують не лише для того, щоб довести думку творця до іншої людини, але і конкретизувати, уточнити її, логічно оформити.

Творчість характеризується наявністю в людини розвиненої уяви, творчих якостей, творчих здібностей, мотивів, знань, умінь та обумовлюється такими підсвідомими процесами психіки як осяяння, інтуїція, натхнення. Мислення та його головні механізми: індукція, дедукція, аналіз, синтез, систематизація, усвідомлення, узагальнення обумовлюють нерозривний зв'язок творчості з інтелектом. На нашу думку, інтелект виступає головним компонентом творчості, виражаючи взаємодію таких психічних процесів людини як сприймання, увага, пам'ять, мислення. Без розумового переосмислення накопиченого досвіду, його усвідомлення, аналізу, синтезу та узагальнення неможливе генерування нових інноваційних творчих ідей. Лише мисляча особистість має змогу створювати нові оригінальні речі.

Ми переконані в тому, що процес творчості та інтелектуальної діяльності нерозривно пов'язані між собою. Творчий процес неможливий без інтелектуального напруження в пізнанні об'єктивного світу, а інтелектуальна діяльність не продукуватиме ідеї без втручання творчих потенційних можливостей. Інтелектуально-творча діяльність характеризується здатністю успішно здійснювати загальні розумові дії, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовуючи систематизовані знання, накопичений досвід у процесі творення власних продуктів творчої діяльності. Так як рішення тих або інших творчих завдань вимагає участі і інтелекту і креативності, взаємозв'язок між інтелектом та творчістю існує. Характер їх взаємодії обумовлений ступенем пізнавальної мотивації, емоційної активності та інтелектуально-творчим потенціалом особистості. Характеризуючи зв'язок інтелектуальної та творчої діяльності, зазначимо, що інтелект, як знаряддя і засіб творчості, є здатністю до застосування досвіду, а творчість, що характеризується єдністю конвергентних і дивергентних аспектів – здатністю до перетворення досвіду у напрямку продукування нового. В умовах Нової української школи під час організації навчально-виховного процесу з метою інтелектуально-творчого розвитку учнів педагоги повинні враховувати роль інтелекту у творчій діяльності особистості.

На сьогоднішній день особливо гостро постає проблема інтелектуально-творчого розвитку особистості учня – майбутнього конкурентоздатного випускника, здатного забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя. Відповідно до закону України «Про загальну середню освіту», навчально-виховний процес у загальноосвітньому навчальному закладі повинен забезпечувати всебічний розвиток особистості учня, розвиток його інтелекту, здібностей і обдарувань,

наукового світогляду, соціального і фізичного розвитку, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності [5]. В Концепції Нової української школи [4] визначено, що середня школа України повинна готувати згуртовану спільноту творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих, які забезпечать конкурентну економіку потужної держави. Також у даній Концепції зазначено, що кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія Нової школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Постає питання про необхідність створення сучасного освітнього середовища Нової української школи, яке сприятиме соціальному й інтелектуальному розвитку кожного учня, його творчій самореалізації, розкриттю здібностей і обдарувань, розвитку ініціативності і підприємливості, здатності до пошуку та засвоєння нових знань, формуванню вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя. Згідно з Концепцією Нової української школи [4], у новому освітньому середовищі зміні підлягатимуть фізичне просторово-предметне оточення, програми та засоби навчання. Зокрема, буде урізноманітнено варіанти організації навчального простору в класі. Крім класичних варіантів, буде використано новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко трансформувати для групової роботи. Виділятимуться окремі приміщення з відкритим освітнім простором. Планування і дизайн освітнього простору школи буде спрямований на розвиток дитини і мотивації її до навчання. Освітній простір Нової української школи не обмежуватиметься питаннями ергономіки. Організація нового освітнього середовища потребує широкого використання різноманітного навчального обладнання, що використовується у системі навчально-пізнавальної діяльності, в тому числі нові ІТ-технології, нові мультимедійні засоби навчання, оновлене лабораторне обладнання для вивчення предметів природничо-математичного циклу тощо.

Зміст та властивості нового освітнього середовища мають бути спрямовані на інтелектуально-творчий розвиток учасників навчально-виховного процесу. На нашу думку, зміст нового освітнього середовища мають складати: сукупність традиційних та інноваційних технологій навчання, загальнодидактичні принципи, традиційні та інноваційні методи навчання, нові засоби навчання, методичні прийоми активізації пізнавальних психічних процесів учнів, різноманітні форми організації навчальної роботи учнів (індивідуальна, парна, мікрогрупові та групові). У новому освітньому середовищі доцільним буде використання наступних традиційних та інноваційних технологій навчання: пояснювально-ілюстративної, проблемної, особистісно-орієнтованої, розвивальної, інтерактивної, проектної, інформаційної, ігрової, а також технології формування творчої особистості, технології навчання як дослідження, технології

розвитку критичного мислення учнів та ін. Жодна технологія навчання не є універсальною. Ми вважаємо, що з метою максимально ефективного інтелектуально-творчого розвитку учнів доцільно поєднувати різні технології навчання, застосовувати творчий підхід до використання кожної з них, а також розробляти нові навчальні технології. На наш погляд, освітнє середовище Нової української школи повинне володіти наступними властивостями: проблемність, процесуальність, творча атмосфера, наповнена інтелектуальним змістом, сприятливий мікроклімат навчальної діяльності. Проблемність нового освітнього середовища забезпечується шляхом проблемного викладу навчального матеріалу: насичення змісту навчального матеріалу проблемними запитаннями і проблемними ситуаціями, що характеризуються новизною умов, суперечністю обставин, які потрібно проаналізувати з метою пошуку правильного шляху вирішення проблеми; застосування різноманітних теоретичних або практичних пізнавальних завдань і задач, що потребують вивчення, дослідження й вирішення. Процесуальність нового освітнього середовища забезпечується шляхом перерозподілу акценту навчально-пізнавальної діяльності учнів на процес, а не на її зовнішній результат (оцінку). Творча атмосфера, наповнена інтелектуальним змістом, забезпечується шляхом творчої насиченості освітнього середовища системою проектів, творчих завдань з інтелектуальним наповненням, оптимального застосування творчих і репродуктивних завдань, логічних і евристичних методів вирішення творчих пізнавальних завдань і задач. Інтелектуалізація змісту творчих завдань повинна передбачати аналітико-синтетичний підхід до пошуково-пізнавальних, творчих дій (коли генерація творчих ідей супроводжується інтелектуальним осмисленням і логічним упорядкуванням). Створення сприятливого мікроклімату навчальної діяльності у новому освітньому середовищі має відбуватись шляхом забезпечення навчально-виховного процесу психологічним комфортом і рівновагою, позитивним емоційним фоном, гуманністю, демократичністю, доброзичливістю, взаєморозумінням, довірою у відносинах, взаємоповагою, взаємодопомогою, розподіленням лідерством (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків), співтворчістю суб'єктів навчання і виховання. Сприятливий мікроклімат навчальної діяльності повинен опиратись на принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

У сучасному освітньому середовищі Нової української школи учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, мають бути добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за його результат.

Розбудова Нової української школи – це довготермінова реформа, яка розпочинається вже

зараз. Зокрема, вже розпочато роботу початкової школи за новими освітніми стандартами. План упровадження концептуальних засад реформування середньої школи передбачає наступність дій і відповідне ресурсне забезпечення на кожному етапі.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Однією з найбільш дискусійних проблем сучасних психолого-педагогічних досліджень є проблема місця інтелекту у творчій діяльності людини. На нашу думку, інтелект виступає головним компонентом творчої діяльності. Він сприяє взаємодії психічних процесів людини, розумовому переосмисленню накопиченого досвіду, його усвідомленню, аналізу, синтезу та узагальненню у напрямку генерування нових інноваційних творчих ідей.

З метою інтелектуально-творчого розвитку учнів в умовах Нової української школи під час організації навчально-виховного процесу педагоги повинні враховувати роль інтелекту у творчій діяльності особистості. Освітнє середовище Нової української школи має сприяти успішній самореалізації у житті, соціальному й інтелектуально-творчому розвитку кожного учня. Сучасне освітнє середовище має бути спрямоване на розвиток в підростаючого покоління ініціативності і підприємливості, здатності до пошуку, засвоєння нових знань та користування ними, генерації нових ідей та втілення їх у життя. Створення нового освітнього середовища передбачає зміну програм, засобів навчання, а також урізноманітнення варіантів організації просторово-предметного оточення школи з метою розвитку учня і мотивації його до навчання. Зміст та властивості освітнього середовища Нової української школи мають бути спрямовані на інтелектуально-творчий розвиток учасників навчально-виховного процесу. Зокрема, зміст сучасного освітнього середовища мають складати: сукупність традиційних та інноваційних технологій навчання, загальнодидактичні принципи, традиційні та інноваційні методи навчання, нові засоби навчання, зокрема методичні прийоми активізації пізнавальних психічних процесів учнів, різноманітні форми організації навчальної роботи учнів. Освітнє середовище Нової української школи повинне володіти наступними властивостями: проблемність, процесуальність, творча атмосфера, наповнена інтелектуальним змістом, сприятливий мікроклімат навчальної діяльності. У такому освітньому середовищі учень включається у навчальний процес в якості активного суб'єкта власних досліджень, ідей, дій. Можливості навчально-пізнавальної діяльності учня розширюються, розвивається його інтерес до процесу та результатів навчально-пізнавальної діяльності, виникає потреба у пошуку та творчому вирішенні проблемних ситуацій.

Інтелектуально-творчий розвиток учнів в умовах сучасного освітнього середовища Нової української школи значною мірою залежатиме від того, настільки розумно і творчо педагоги підійдуть до реалізації Концепції Нової української школи.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Єфіменко С.М. Визначення поняття інтелекту у різних концепціях психолого-педагогічних досліджень. *Наукові записки. Педагогічні науки*. Кіровоград, 2013. Вип. 121. Ч. II. С. 90–95.
2. Єфіменко С. М. Психолого-педагогічні засади створення інтелектуально-творчого навчального середовища. *Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 26 листопада 2015 р. Дніпропетровськ, 2016. С. 81–83
3. Єфіменко С. М. Розвиток інтелектуально-творчого потенціалу майбутнього учителя технологій у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / КДПУ імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2015. 376 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 24.03.2019).
5. Про загальну середню освіту : Закон України № 651-XIV, чинний, поточна редакція – редакція від 13.10.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 24.03.2019).
6. Садовий М.І. Еволюція та розвиток засобів автоматизованої обробки текстильних матеріалів у процесі фахової підготовки студентів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2018. Вип. 173, Ч. II. С. 168–174.

REFERENCES

1. Yefimenko, S. M. (2013). Vyznachennya ponyattya intelektu u riznykh kontseptsyakh psykholoho-pedahohichnykh doslidzhen [Definition of the concept of intelligence in various concepts of psychological and pedagogical research]. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky*, Kirovograd, Ukraine, №121, II, 90–95.
2. Yefimenko, S. M. (2016). Psykholoho-pedahohichni zasady stvorennya intelektual'no-tvorchoho navchal'noho seredovyshcha [Psychological and Pedagogical Principles for the Creation of an Intellectual and Creative Learning Environment]. *Filosofiya, teoriya ta praktyka vyperedzhayuchoyi osvity dlya staloho rozvytku* : mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf., November, 26, 2015, Dnepropetrovsk, Ukraine, 81–83.
3. Yefimenko, S. M. (2015). Rozvytok intelektual'no-tvorchoho potentsialu maybutn'oho uchytylya tekhnolohiy u protsesi profesynoyi pidhotovky [The development of the intellectual and creative potential of the future teacher in Technologies in the process of the professional preparation] : Abstract of Ph.D. dissertation, 13.00.04 : Theory and methods of professional education / Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko, Kirovohrad, Ukraine.
4. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly (2016) [New Ukrainian school. Conceptual Principles of Reforming the Secondary School], available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (accessed 24 March 2019).

5. Pro zahal'nu serednyu osvitu [On General Secondary Education] : Law of Ukraine № 651-XIV, dated at october 2018, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (accessed 24 March 2019).

6. Sadovyi, M.I. (2018) *Evolutsiya ta rozvytok zasobiv avtomatyzovanoi obrobky tekstyl'nykh materialiv u protsesi fakhovoyi pidhotovky studentiv* [Evolution and development of automated processing of textile materials in the process of professional training of students] Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky. Vyp. 173, Ch. II. 168–174.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЄФІМЕНКО Світлана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти Комунального закладу «Кіровоградський

обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Наукові інтереси: діагностика та розвиток інтелектуально-творчого потенціалу особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

YEFIMENKO Svitlana Mykolaivna – Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.), Senior Lecturer of the Department of Pedagogy, Psychology and Correctional Education of public institution «Kirovohrad Regional In-Service Teacher Training Institute named after Vasyl Sukhomlynsky».

Circle of research interests: diagnostics and development of intellectual and creative potential of the peoples.

Дата надходження рукопису 10.04.2019р.

УДК 373.3/.5.02

ЄФІМЕНКО Ірина Миколаївна – вчитель початкових класів I кваліфікаційної категорії комунального закладу «Новгородківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад» Новгородківської районної ради Кіровоградської області
ORCID ID 0000-0001-8209-1572
e-mail: efimenko.ira8@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах відродження національної школи і реформування освіти в Україні домінуючим стає особистісно орієнтований підхід у навчанні, що забезпечує перехід від авторитарної школи до гуманістичної. Такий процес обумовлений змінами в соціально-політичному житті країни і підтверджується Конституцією України, Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), **Концептуальними засадами реформування середньої школи.**

У сучасній педагогічній науці провідними є ті методи навчання і форми навчальної діяльності учнів, що акцентують увагу на учневі як суб'єкті навчального процесу. Вони передбачають урахування його пізнавальних можливостей, здібностей, інтересів, запитів і цінностей.

Головна мета мовного навчання в початковій школі – формування в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування комунікативної компетенції в Україні – провідна проблема сучасної методики навчання мови. Цій проблемі приділяли значну увагу такі провідні педагоги і лінгвісти XIX століття: В.Г.Белінський, М.Ф.Бунаков, К.Д.Ушинський та інші.

На комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення мови вказують сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці: А.Й.Багмут, В.П.Беломорець,

М.С.Вашуленко, Т.О.Ладиженська, О.Н.Хорошковська та інші.

Мета статті – розкрити сутність сучасних методів навчання і форм навчальної діяльності учнів, що сприяють формуванню комунікативної компетенції молодших школярів.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури з проблем дослідження, цілеспрямоване педагогічне спостереження та аналіз навчального процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Коли йдеться про гармонійне виховання особистості, насамперед мають на увазі музичну освіту людини, вміння розумітися на мистецтві, знання іноземних мов, фізичний розвиток тощо. Та чи часто доводиться чути, що важко назвати людину досконалою без уміння вправно володіти рідною мовою? Мова – це те, що виявляє саму сутність людини. Тому, на нашу думку, мовне виховання має бути першоелементом у цілісній системі розвитку особистості.

Ми переконані в тому, що виховувати мовленнєву культуру потрібно розпочинати з раннього дитинства. Провідна роль у цьому належить найближчому оточенню дитини – сім'ї та вчителю початкової школи. Відомо, що до п'яти років дитина оволодіває 60% загального лексичного запасу, який забезпечує можливість спілкування та подальшого розвитку і вдосконалення під активним впливом соціальних факторів.

Вже у початковій школі мовленнєвий розвиток повинен спиратися на вивчення теорії, оскільки саме